

Оксана Пелешок

студентка гр. ФФзм-21,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н., доцент Віктор Русін

КАЗНАЧЕЙСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ПРИ РЕЄСТРАЦІЇ БЮДЖЕТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Ключову роль у здійсненні контролю за використанням коштів бюджетними установами відіграють органи Державної казначейської служби України (далі – Казначейства). Казначейський контроль спрямований на підвищення дотримання бюджетного законодавства розпорядниками, одержувачами коштів державного й місцевих бюджетів та іншими клієнтами (далі – розпорядників коштів). Проте в процесі обслуговування розпорядників коштів виникають проблемні питання, які гальмують використання цих коштів та, як наслідок, надання необхідних послуг населенню країни. Тому актуальним є вивчення основних проблемних питань при казначейському обслуговування бюджетних установ та розробки пропозицій щодо їх усунення.

Вивченню питання щодо здійсненням казначейського контролю приділяла увагу В. Поліщук, яка досліджувала зміни у казначейському обслуговуванні бюджетів в Україні, що відбувалися останнім часом, та теоретично обґрунтувала перспективи покращення казначейського обслуговування бюджетів України в контексті забезпечення збалансованої фінансової політики [1, с. 109].

Застосування заходів впливу до учасників бюджетного процесу в разі порушень бюджетного законодавства, вивчав В. Русін та запропонував розширення переліку функцій органів Казначейства, які сприятимуть покращенню дотримання законності здійснення бюджетних видатків розпорядниками коштів [2, с. 65]. Основні аспекти казначейського обслуговування бюджетів, зокрема, касове виконання місцевих бюджетів на прикладі установ Чернівецької області вивчала Д. Ковалевич [3, с. 67], яка також запропонувала вдосконалення роботи органів Казначейства в умовах воєнного часу шляхом запровадження автоматизованої обробки всіх інформаційних потоків в казначейській системі.

Органи Казначейства здійснюють свої повноваження в частині обслуговування розпорядників коштів відповідно до ст. 112 Бюджетного кодексу України (далі – БКУ) [4], якою передбачено, зокрема, перевірка відповідності:

- 1) взятих розпорядниками бюджетних зобов'язань до відповідних бюджетних асигнувань та паспорту бюджетної програми;
- 2) платежів до взятих бюджетних зобов'язань та відповідних бюджетних асигнувань.

Розпорядники коштів після взяття бюджетних зобов'язань (укладення договорів про закупівлю, підписання авансових звітів тощо) подають на реєстрацію цих зобов'язань підтвердні документи до органів Казначейства з урахуванням вимог Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах

Казначейства затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 02.03.2012 р. № 309 (зі змінами) (далі – Порядок № 309) [5].

Отже, органи Казначейства проводять контроль на стадії реєстрації бюджетних зобов'язань, взятих розпорядниками коштів, керуючись положеннями Порядку № 309 [5], пунктом 2.10 якого визначається перелік випадків, що вважаються порушеннями бюджетного законодавства. В таких випадках органи Казначейства не реєструють бюджетні зобов'язання, а застосовують заходи впливу, передбачені статтею 117 БКУ [4].

Одним із найпоширеніших заходів впливу є попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства (далі – попередження).

На підставі інформації офіційного вебсайту Казначейства [6] можна проаналізувати кількість оформлених попереджень (табл. 1).

Таблиця 1

Інформація щодо попереджень про неналежне виконання бюджетного законодавства, оформлених органами Казначейства у 2020-2022 роках

Показники	2020 рік		2021 (січень-вересень) рік		2022 рік	
	кількість	сума, млн грн	кількість	сума, млн грн	кількість	сума, млн грн
Разом попереджень, в т.ч.:	31071	27579,6	25964	31809,9	32619	16565,1
державний бюджет	5486	14406,3	4049	24608,8	5 003	8 092,1
на етапі взяття або реєстрації бюджетних зобов'язань	5172	14037	3878	24574,3	4534	8016,9
під час прийняття до виконання платіжних доручень	314	369,3	171	34,5	469	75,2
місцевий бюджет	25585	13173,3	21915	7201,1	27 616	8 473,0
на етапі взяття або реєстрації бюджетних зобов'язань	24325	12988,6	21134	7105,5	26233	8375,8
під час прийняття до виконання платіжних доручень	1260	184,7	781	95,6	1383	97,2

Джерело: складено на основі [6].

За 2021 рік для аналізу взято дані лише за 9 місяців (січень–грудень), але менший період порівняно з іншими роками не вплине суттєво на дослідження загальної динаміки попереджень. Так, загальна кількість попереджень у 2022 році зберігала тенденцію до зростання, однак у вартісному виразі обсяг попереджень зменшився вдвічі в порівнянні з 2021 роком. Протягом аналізованого періоду попередження, оформлені при використанні коштів місцевого бюджету у загальній кількості попереджень складала 82–84%, що свідчить про гірший рівень бюджетної дисципліни розпорядників коштів місцевих бюджетів у порівнянні з розпорядниками державного бюджету.

Слід зазначити, що 94% попереджень оформлюється при реєстрації бюджетних зобов'язань [6]. Одними із найпоширеніших випадків надання попереджень при реєстрації бюджетних зобов'язань є:

– невірне оформлення та помилки, частіше технічні, у підтвердних документах (наприклад, невідповідність предмету закупівлі, суми, умов оплати у договорі про закупівлю та звіті про результати проведення процедури закупівлі, договірній ціні, проектно-кошторисній документації тощо);

– порушення термінів визначених пунктом 2.2 Порядку № 309 [5] щодо реєстрації бюджетних зобов'язань (наприклад, договір про закупівлю подано до органу Казначейства через 10 робочих днів після його укладення замість 7 робочих днів, що переважно відбувається з причини несвоєчасного оформлення всього необхідного пакету підтвердних документів (зокрема, погодження проекту з інформатизації) або неухважності працівника розпорядника коштів).

Випадками оформлення попереджень можуть бути не тільки порушення розпорядниками коштів бюджетного законодавства, але і некомпетентність працівників органів Казначейства. Прикладами таких ситуацій можна вважати наступні:

– вимоги казначея змінити предмет закупівлі у договорі, який подається. При цьому органи Казначейства не мають права втручатися у визначення предмету закупівлі розпорядником коштів;

– оформлення попередження у разі неподання розпорядником коштів документів, що підтверджують проведення процедури закупівлі, у випадках коли таке проведення законодавством не вимагається.

Пунктом 4.4 Порядку № 309 передбачено, що у разі необґрунтованої відмови працівником органу Казначейства зареєструвати бюджетні зобов'язання до цих працівників можуть застосовуватися заходи впливу відповідно до БКУ [4].

Отже, підсумовуючи вищезазначене слід зауважити, що основними причинами зростання кількості попереджень є низький рівень відповідальності розпорядників коштів та некомпетентність працівників органів Казначейства. З метою підвищення рівня дотримання бюджетного законодавства необхідно: посилити відповідальність розпорядників коштів за неналежне оформлення документів та дотримання порядку подання їх на реєстрацію бюджетних зобов'язань; посилити контроль за правомірністю надання попереджень розпорядникам коштів та підтримувати взаємодію та співпрацю між учасниками бюджетного процесу. Це сприятиме підвищенню відповідальності учасників бюджетного процесу та ефективності виконання бюджетів усіх рівнів.

Список використаних джерел:

1. Поліщук В. Казначейська форма обслуговування бюджетів України в контексті забезпечення збалансованої фінансової політики. *Вісник соціально-економічних досліджень. Збірник наукових праць*. 2021. № 3–4(78–79). С. 108–121.
2. Русін В., Жадан О. Удосконалення казначейського контролю за здійсненням бюджетних видатків. *Світ фінансів*. 2022. № 4 (73). С. 56–67.
3. Ковалевич Д., Рошило В. Реалії та перспективи розвитку системи казначейства України. *Фінанси і кредит*. 2022. Вип. II (86). С. 66–78.

4. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 10.08.2023).
5. Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України: Наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2012 р. №309. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0419-12#Text> (дата звернення: 11.08.2023).
6. Інформація про застосування органами Казначейства заходів впливу за порушення бюджетного законодавства за 2020–2022 роки. URL: https://www.treasury.gov.ua/timeline?category_id=6&type=posts (дата звернення: 11.08.2023).
7. Казначейська система. Підручник / за наук. ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого, д.е.н., проф. О. П. Кириленко, Т. Я. Слюз. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 364 с.